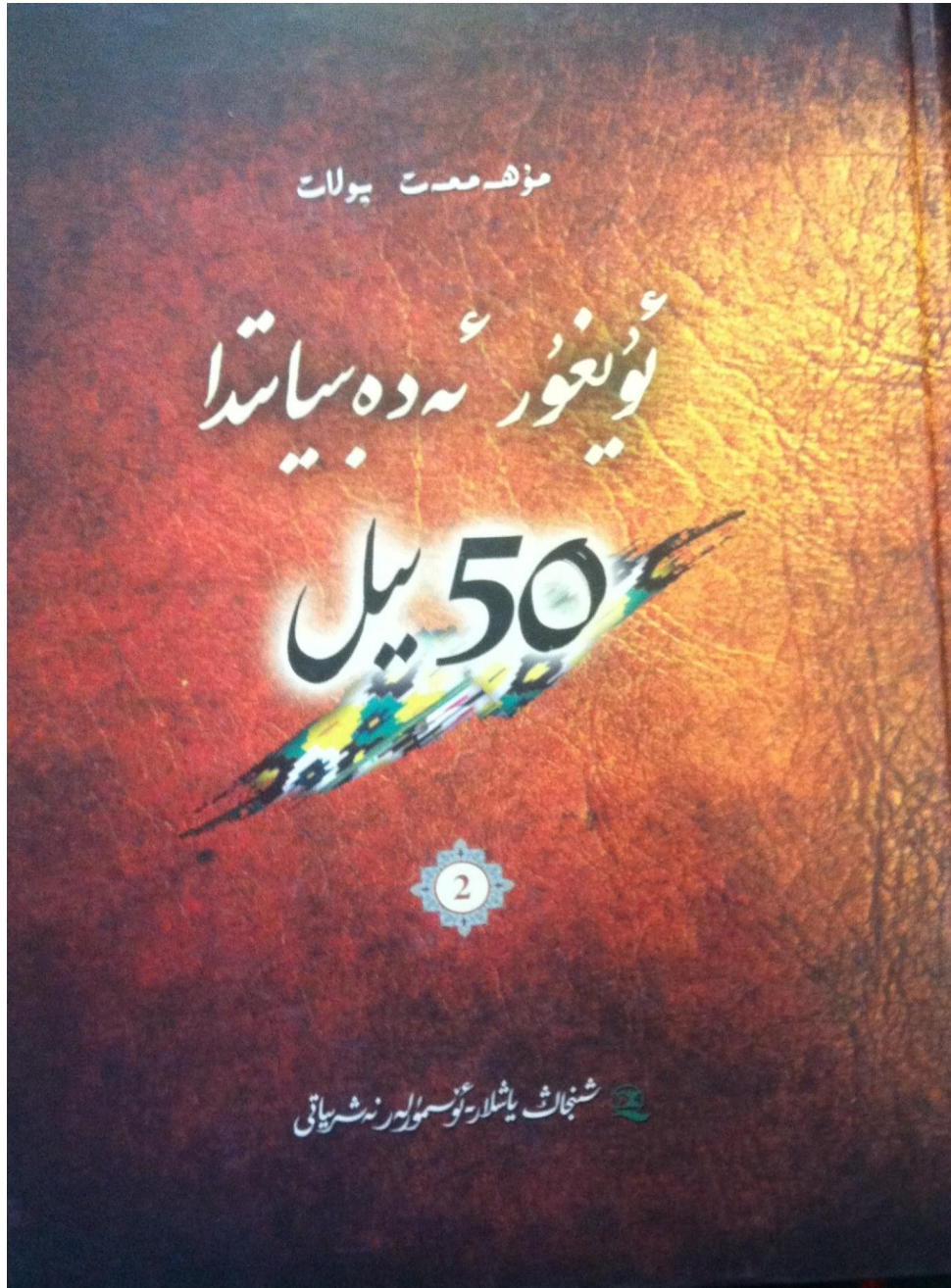

Uluslararası Uyghur Araştırmaları Dergisi, Sayı: 4, 2014, Sayfa: 189-190.
Xelqara Uyghur Tetqiqati Jurnali, San: 4, 2014, Sehiye: 189-190.
International Journal of Uyghur Studies, Volume: 4, 2014, Page: 189-190.

**Muhammet POLAT, Uyghur Edebiyatıda 50 Yıl, 1-2, Şincañ Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı,
Ürümçi, 2014, 1202 s.**

*Alimcan İNAYET**

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir-TÜRKİYE, E-posta: alim1962@hotmail.com.

Uygur edebiyatında tenkit 1970'li yılların başından itibaren görülmeye başlamıştır. Bu alanın temelini atan ve gelişmesinde önemli rol oynayan şahıs, kuşkusuz ki Muhemmet Polat'tır. 1970'li yıllardan itibaren giriştiği edebiyat tenkitçiliğiyle ilgili bugüne kadar 130'dan fazla makale yayımlamıştır. Rus edebiyat tenkitçiliğinin simge isimlerinden Belinski'yi (1810-1848) kendine rol model seçmiş olan Polat onun temsil ettiği Rus edebiyat tenkitçiliğinin kuram ve yöntemlerini benimsemiş ve bunları Çağdaş Uygur edebiyatına uygulamaya çalışmıştır. Uygur edebiyatının temel sorunlarını, eksiklik ve başarılarını, evrensel olanla ulusal olanı tespit etmeye, Uygur milli edebiyatının kendine özgü gelişim yasalarını bulmaya çalışmıştır. Ona göre, Uygur edebiyatının dünyaya açılması ancak milli edebiyat zeminine sağlam basarak ilerlemesiyle mümkündür. Polat edebiyat tenkitçiliğinde eseri merkeze almış, objektif olmaya özen göstermiş, ön yargı ve duygusallıktan uzak durmaya çalışmıştır.

Tanıtımını yapmaya çalıştığımız kitap Polat'ın 92 makalesini ihtiva etmektedir. Kitabın başında Abdubehir Şükürî'nin bir takdim yazısı bulunmaktadır. Yazıda Polat'ın Uygur edebiyat tenkitçiliği alanındaki yeri ve rolü değerlendirilmiştir. Kitaptaki makaleler içerisinde Çağdaş Uygur edebiyatının genel durumuyla ilgili 4 makale vardır. “Şe’iriyetimizniñ Yeşinçi Ehvalı Toğrisida Bezi Mülahiziler” (Şiirimizin Son Durumu Hakkında Bazı Mülahazalar), “Edebiyatimizniñ 40 Yıllıq Tereqqiyatığa Bir Nezer” (Edebiyatımızın 40 Yıllık Gelişim Durumuna Bir Bakış), “Romançılıqımızniñ Tereqqiyat Yolu Toğrisida Deslepki Mülahize” (Romancılığımızın Gelişim Yolu Üzerine Mülahize), “Hazırqı Zaman Uygur Edebiyatida Realistik Prozinin Şekillinişi ve Ravaclanişi” (Çağdaş Uygur Edebiyatında Gerçekçi Öykü-Romancılığın Teşekkülü ve Gelişmesi) başlığını taşıyan bu makalelerde Çağdaş Uygur edebiyatının 1950'li yıllardan bu yana geçen zaman zarfında geçirdiği inişli çıkışlı gelişim süreci ele alınmıştır. “Abdulla Toqay İcadıyitiniñ Uygur Edebiyatığa Bolğan Tesiri” (Abdullah Tukay'ın Edebi Yaratıcılığının Uygur Edebiyatına Etkisi) de bu kitapta bulunan önemli makaleler arasındadır. Spesifik konuları ele aldığı makalelerinin bazıları Çağdaş Uygur edebiyatının önemli temsilcileri ve onların eserleriyle ilgilidir. “Zunun Qadir İcadıyitiniñ Bezi Xususiyetleri” (Zunun Kadir'in Edebi Yaratıcılığının Bazı Özellikleri), “Qeyyum Turdi ve Uniñ Proza İcadıyiti” (Keyyum Turdi ve Onun Öykü-Roman Yaratıcılığı), “Zordun Sabir ve Uniñ İcadıy Paaliyiti” (Zordun Sabir ve Onun Yaratıcılık Faaliyeti), “Zordun Sabirniñ İcadıy Yolu ve İcadıy Alahidiliki” (Zordun Sabir'in Yaratıcılık Yolu ve Özellikleri), “Zordun Sabir Hikayilirdiki Personajlar Tesviri” (Zordun Sabir Hikâyelerindeki Karakter Tasviri), “Abliz Naziri Bedi'iy İcadıyitiniñ Edebiyat Tariximizda Tutqan Orni” (Abliz Naziri'nin Edebi Yaratıcılığının Edebiyat Tarihimizdeki Yeri), “Şair Muhemmet İminniñ Satirik Şe’iriyitiniñ Bezi Xususiyetleri” (Şair Muhemmet Emin'in Hiciv Şiirinin Bazı Özellikleri) gibi makaleler bu gruba girer. Bazı makaleler eserlere yönelik olup bunlarda bazı roman, öykü ve şiirler ele alınmıştır. “‘Dağ’ - Edebiyatimizniñ Yeñi Muveppeqiyiti” (“Dağ” Romanı Edebiyatımızın Yeni Başarısıdır), “‘Mehmud Kaşğeri’ Romani Heqqide Qisqıçe Mülahize” (“Mahmud Kaşğarlı” Romanı Hakkında Kısaca Mülahize), “‘Tündiki Çaqmaq’tin Kelgen Kiçikkine Tesirat” (“Gece Şimşeği” Romanından Uyanan Küçük Esinti), “‘Şuñqar’ Romaniniñ Bedi'iy Estetik Qimmiti Üstide Qisqıçe Muhakime” (“Sungur” Romanının Edebi Estetik Değeri Hakkında Kısaca Muhakeme), “‘Qismet Açılıda’ Romanida Xaraktérlar Çinliqi” (“Kismet Kavşağında” Romanındaki Karakterlerin Gerçekliği), “‘Çümbel’ Romanidin Deslepki Tesirat” (“Burka” Romanı Hakkında İlk İntiba), “‘Savab’ Yeñiliq ve İcadıyılıqqa İntilişniñ Bedi'iy Mévisi” (“Savap” Hikayesi Yenilik ve Yaratıcılık Arayışının Edebi Meyvasıdır), “‘Timtas Şehir’ge Qisqıçe Baha” (“Sakin Şehir” Hikaye Toplamı Hakkında Bir Değerlendirme), “‘Tenha Kiyik’ – Muhebbet ve Sadaqet Naxşisi” (“Yalnız Geyik” - Aşk ve Sadakat Türküsü) başlığını taşıyan makaleler bu gruba girmektedir.

Kitapta Uygur edebiyatının estetik değer, gerçekçilik, dil, edebi yaratıcılık gibi temel sorunlarıyla ilgili makaleler de yer almaktadır. Polat'ın söz konusu kitabı Çağdaş Uygur edebiyatının 60 yıllık tarihine ayna tutacak niteliktedir.